

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 00, fax +48 22 529 06 02
www.mrpips.gov.pl; www.niepelnosprawni.gov.pl; E-Mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl

BON-IV.053.209.2016.MR

Warszawa, 2016-12-14

W odpowiedzi na Pana petycję z dnia 19 września 2016 r. dotyczącą zasad wydawania orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych wyjaśnia, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn.zm.), ustawa dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

- 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności określonych w art. 3 lub
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub
- 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia – zwanych dalej „osobami niepełnosprawnymi”.

Z przepisu tego wynika, że przedmiotowa ustawa obejmuje swoim zakresem jedynie osoby legitymujące się jednym z ww. orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność. Ze sformułowania „potwierdzona orzeczeniem” można wnioskować, iż celem ustawodawcy było wytyczenie zakresu podmiotowego ustawy i jego ograniczenie do osób, których niepełnosprawność nie jest jedynie stanem faktycznym, lecz która została stwierdzona, ustalona i ukształtowana. Z drugiej strony przepis ten wyraża wolę ustawodawcy, który chciał wyodrębnić orzecznictwo pozarentowe i wskazać, że jego celem nie jest stwierdzanie schorzeń, a jedynie ustalenie wynikających z naruszenia sprawności organizmu ograniczeń

funkcjonalnych, które osobom niepełnosprawnym utrudniają pełnienie ról społecznych. W tym celu wprowadzono system orzecznictwa o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności różnicujący poprzez wydawane orzeczenia status osób niepełnosprawnych, ze względu na ich ograniczenia zawodowe i funkcjonalne. Za takim pojmowaniem celu ustawy o rehabilitacji przemawia jej art. 3 ust. 1, który stanowi, iż ustala się trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą: znaczny, umiarkowany, lekki.

Na podstawie art. 4 ust. 1-3 ustawy *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* do:

- *znacznego stopnia niepełnosprawności* zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- *umiarkowanego stopnia niepełnosprawności* zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- *lekkiego stopnia niepełnosprawności* zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Stosownie do brzmienia art. 3 ust. 2 ww. ustawy orzeczenie ustalające stopień niepełnosprawności stanowi także podstawę do przyznania ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów. Szczegółowe zasady wydawania orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, w tym tryb postępowania orzeczniczego regulują przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. *w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1110). Ustalenie stopnia niepełnosprawności oraz związanych z nim wskazań przez skład orzekający następuje w oparciu o rzetelną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w szczególności opinii specjalistycznych i badania lekarskiego, których celem jest ustalenie ograniczeń funkcjonalnych, a następnie

przyrównanie ich do definicji niepełnosprawności określonej w ustawie *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*. Podkreślenia wymaga, że postępowanie to nie jest uznaniowe ani dowolne, organy orzecznicze mają bezwzględny obowiązek dokonania subsumcji (kwalifikacji prawnej) ustalonego stanu faktycznego i przyrównania go do definicji jednego ze stopni niepełnosprawności określonej w art. 4 ustawy *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*.

Ustalenie stopnia niepełnosprawności jest oceną zakresu ograniczeń funkcjonalnych wynikających z naruszenia sprawności organizmu, a nie oceną samego schorzenia. Jeżeli ograniczenia te sprowadzają się tylko do całkowitej niezdolności do pracy lub konieczności udzielania czasowej albo częściowej pomocy przez inne osoby, to osoby orzekane zaliczane są do stopnia umiarkowanego. Natomiast jeżeli niezdolności do pracy wiąże się z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, to uzyskują orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. O osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji możemy mówić wówczas, gdy ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu wiążą się z koniecznością jednoczesnego sprawowania opieki i udzielania pomocy – w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku, w rozumieniu przepisów postępowania orzeczniczego, a nie potocznie. Natomiast stany chorobowe brane pod uwagę przy zakwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności, będące przyczyną naruszenia sprawności organizmu osoby zainteresowanej wydaniem orzeczenia zostały określone w § 32 rozporządzenia w *sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności*. Biuro Pełnomocnika Rządu pragnie przy tym wyjaśnić, iż brak jest jednoznacznych kryteriów kwalifikujących daną jednostkę chorobową do określonego stopnia niepełnosprawności, co wynika z faktu, iż każdy przypadek jest indywidualny i każdorazowo musi on być rozpatrzony po wnikliwej analizie dokumentacji medycznej, przeprowadzeniu badania przedmiotowego oraz jeżeli istnieją przesłanki medyczne po uzupełnieniu dokumentacji medycznej o wyniki dodatkowych badań oraz konsultacje specjalistyczne.

Organy orzecznicze przy orzekaniu osoby zainteresowanej wydaniem orzeczenia o stopniu niepełnosprawności biorą pod uwagę: zaświadczenie lekarskie zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana, dokumentację medyczną oraz inne posiadane dokumenty mogące mieć wpływ na ustalenie stopnia niepełnosprawności; ocenę stanu zdrowia wystawioną przez lekarza – przewodniczącego składu orzekającego,

zawierającą opis przebiegu choroby zasadniczej oraz wyniki dotychczasowego leczenia i rehabilitacji, opis badania przedmiotowego, rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących oraz rokowania odnośnie do przebiegu choroby; wiek, płeć, wykształcenie, zawód i posiadane kwalifikacje; możliwość całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do wykonywania dotychczasowego lub innego zatrudnienia – poprzez leczenie, rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe; ograniczenia występujące w samodzielnej egzystencji i uczestnictwie w życiu społecznym; możliwość poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej w samodzielnej egzystencji oraz w pełnieniu ról społecznych – poprzez leczenie, rehabilitację, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, środki techniczne, usługi opiekuńcze lub inne działania.

Biuro Pełnomocnika Rządu pragnie podkreślić, iż organy orzecznicze obowiązane są do przestrzegania powyższych jednolitych zasad kwalifikacji do stopni niepełnosprawności. Jednolitość kryteriów oznacza, że składy orzekające posługują się tymi samymi wyznacznikami dokonując oceny indywidualnie oznaczonej osoby, innymi słowy oceniają osobę z naruszoną sprawnością organizmu oraz związane z tym jej ograniczenia w funkcjonowaniu, które mają charakter indywidualny, a nie naruszenie sprawności organizmu w oderwaniu od osoby, u której ono występuje. Tym samym proces oceny będący podstawą postępowania orzeczniczego ma charakter podmiotowy, co wyklucza jakąkolwiek dyskryminację osób orzekanych z oznaczoną jednostką chorobową.

Jednocześnie Biuro Pełnomocnika Rządu pragnie wyjaśnić, iż rolą systemu orzekania jest ustalenie statusu osoby niepełnosprawnej, natomiast zapewnienie wsparcia adekwatnego do aktualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej należy do podmiotów udzielających tego wsparcia na podstawie odrębnych przepisów, które zazwyczaj szczegółowo określają zasady udzielania tego wsparcia.

Biuro Pełnomocnika Rządu
do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami

Mirosław Przewoźnik